

ERENLERİN REVÂKI: REVAK KİTABEVİ VE BEKTAŞİLİK SERİSİ*

Revak Bookstore and Its Bektashism Series

Kazım ATAÇ**

Revak; kadîm şark mimarisinde dergâh, tekke, saray, kütüphane, medrese, cami gib yapıların, ana binanın bahçeye/avluya bakan kısmında, direkler üzerinde kubbeleri veya çatısı olan, etrafı açık bölümüdür. Yağmurda, karda veya güneşte, Revak altına girenler korunmuş olurlar. Bu yazıda tanıtmaya çalışacağımız Revak Kitabevi de, ismini bu mânâyâ dayandırmış. Amaçlarını, Ehlibeyt'in zâhirî ve bâtinî yolunu, bu yolu yürütmüş Pîrlerin/Erenlerin hayatlarını, fikirlerini, kültürlerini anlatan eserleri Revak altında toplamak olarak açıklıyorlar.

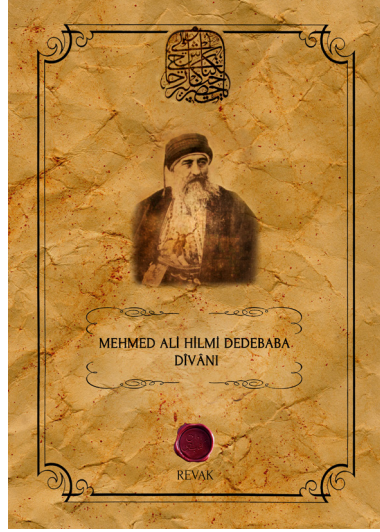
Yayınladıkları eserleri seriler altında tasnif eden Revak Kitabevi, 2012 senesinden bugüne kadar, "Ehlibeyt ve Âl-i Beyt" serileri altında biyografi tarzında on beş kitap neşretmiş. Bunlardan, Hz. Ali, Hz. Fâtîme, Hz. Ebû Tâlib, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Hz. Zeyneb, Hz. Hatice hazerâtı hakkındaki eserler ilk defa yayınlanmıştır. Kitapların yazarları, kendi sahalarında muteber isimler olmaları ile dikkat çekiyor. Eserlerde Ehlibeyt'in atalarının ve evlâtlarının hayatları, duygusal hikâyeler şeklinde değil, ilmî deliller ve irfânî inceliklerle okuyucuya sunulmuş. Yayınevinin kitapları bir yandan Ehlibeyt âşıklarının kalplerine hitap ederken, diğer yandan da konuyu ilmî olarak araştıran kimseleri sağlam delillerle düşünmeye sevk ediyor.

Revak'ın Ehlibeyt'in bâtinî yolu hakkında neşrettiği eserler ise, (bazı tarih araştırmaları dışında) bu yolun ehli kimselerinin kaleminden çıkmış. Söz konusu eserleri bugüne kadar sekiz ayrı seri altında toplayan yayınevi otuz üç kitap neşretmiş. Serilerin isimleri şöyle: Bektaşilik Serisi, Rifâilîlik Serisi, Kâdirîlik Serisi, Mevlevîlik Serisi, Hurûfîlik Serisi, Arûsîlik Serisi, Halvetîlik Serisi, Celvetîlik Serisi. Biz bu yazıda Bektaşilik Serisi'nde neşredilen sekiz kitabı tanıtmaya çalışacağız.

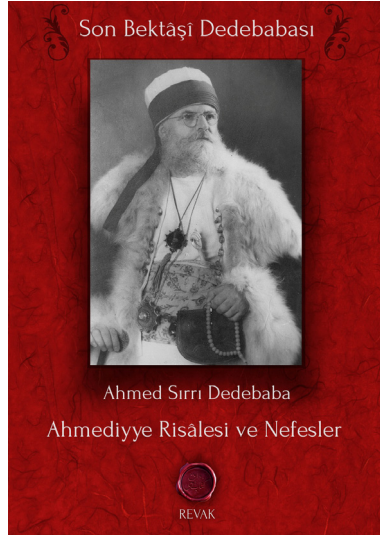
* Geliş Tarihi: 03.12.2019, Kabul Tarihi: 13.12.2019. DOI: 10.34189/hbv.92.012

** Avukat&Ressam, Chicago, USA. tkatac@gmail.com

Mehmed Ali Hilmi Dede Baba Dîvânı: Hilmi Dede Baba (1842-1908), yok olmaya yüz tutan Bektaşiliği, 19. yüzyılda her açıdan ihya etmiş bir zâttır. Hz. Hünkâr'ın yolunda Pîr'ini her mânâsı ile büyük bir kudret ve dirayetle temsil etmiş ve pek çok kâmil kimse yetiştirmiştir. Dede Baba'nın *Dîvân*'ı, bir ismi de *Tarîk-i Nâzenîn* olan Bektaşilik'teki nâzenîn irfânının, meveddetin ve kemâlin en güzel terennümlerinden biridir. *Dîvân*, ilk kez Dede Baba'nın vefatından sonra, Merdiven Köyü Tekkesi Aşçısı ve aynı zamanda Hilmi Dede Baba'nın hulefâsından olan Filibeli Ahmed Mehdi Baba tarafından kitap hâline getirilerek 1909 tarihinde İstanbul'da yayınlanmıştır. Gazel, kaside, murabba, müstezat, muhammes, müseddes, muaşşer, mersiye, kıta, müfred, beyit ve tarih düşme tarzında şiirleri ihtiva eden *Dîvân*, Elif-ba sırasına göre tertip edilmiştir. 2012 yılında Gülbeyaz Karakuş tarafından hazırlanan ve Revak Kitabevi'nin büyük bir titizlikle neşrettiği *Dîvân*, lügatçe ve fotoğraflarla da zenginleştirilerek günümüz Türkçesine kazandırılmıştır.

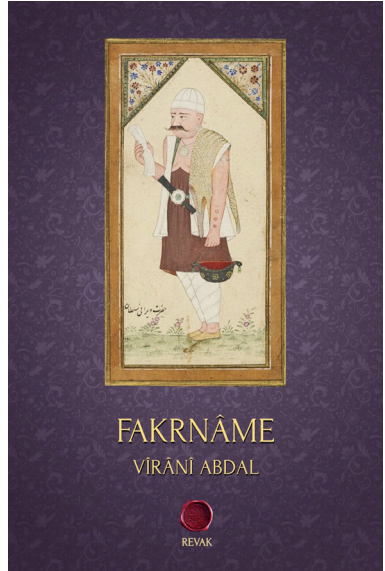
Ahmediyye Risâlesi ve Nefesler: Mısır'da yaklaşık beş asır varlığını sürdüren Bektaşî geleneğinin son postnişîni olan Ahmed Sırrı Dede Baba (1895-1963), 20. yüzyılda Bektaşîliğin en önemli temsilcilerinden biridir. Salih Çift tarafından hazırlanan, Revak Kitabevi'nin 2013 senesinde neşrettiği *Ahmediyye Risâlesi ve Nefesler* adlı eser, Sırrı Dede Baba'nın Arapça kaleme aldığı *Ahmediyye Risâlesi* isimli eseri ile Türkçe nefeslerini ihtiva etmektedir. Dede Baba'nın hayatının kaleme alındığı birinci bölümün ardından, ikinci bölümde risâlenin Türkçe çevirisi yer almaktadır. Hz. Pîr Hacı Bektâş-ı Velî'nin hayatı, Bektaşî tarikatı, Mısır'da Bektaşîliğin tarihsel gelişimi ve Kaygusuz Sultan Dergâhı hakkında bilgilerin verildiği *Risâle*'de, müellifin kendi otobiyografisi ile mürşidi ve kendisinden önceki postnişîn Mehmed Lütfî Baba'nın biyografisinin yanı sıra, Bektaşîlerce okunan dua ve evrâd metinleri de yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise, Dede Baba'ya ait nefesler, kendisine ithafen kaleme alınmış şiirler ve bazı nesirler yer almaktadır. Daha önce yayınlanmamış fotoğraflarla zenginleştirilen kitap, Kaygusuz Abdal'dan Ahmed Sırrı Dede Baba'ya uzanan "nâzenîn" bir geleneğin izini sürüyor.

Bektaşî Risâleleri: Kitap, son dönem Bektaşîlerinin renkli sîmalarından ve âlim bir Bektaşî babası olan Hasan Cemâlî Baba (1836-1929) tarafından yazılmış dört risâleden oluşmaktadır: *Sâliklerin Rehberi*, *Cem Âyininin Remizleri*, *Hakikatler Terazisi*, *Menâkıbnâme*. Kahraman Özkök'ün yayına hazırladığı ve 2014 yılında Revak Kitabevi tarafından neşredilen bu çalışma, sahasında önemli bir boşluğu doldurmuştur. Zira eserin ilk üç bölümünde, yola yeni girmiş mübtedî sâliklere nasihatler, vahdet-i vücûd gibi önemli tasavvufî konular, Bektaşî âyininin sembolleri ve erkânın esasları anlatılırken; son bölümde de, On Dört Mâsum ve Hz. Hatice, On Dört Masum-ı Pak, On yedi Kemberbeste ve Kerbela şehîdlerinin isimleri kaydedilmiş, Hacı Bektaş Veli hazretlerinin soy ağacı yazılmıştır. Çalışma sırasında Arapça ve Farsça ibarelerin Türkçe çevirilerinin verilmesi, ihtiyaç duyulan yerlerde notlandırılması ve orijinal metnin Latin harfleriyle yayınlanması da önemli bir hizmet olmuştur.

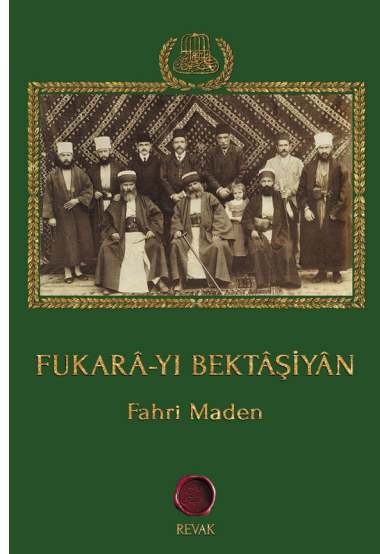
Fakrnâme: Nefesleri ile Hakk Muhammed Ali aşkı dile getiren Virânî Abdal (17. yy.), tasavvuf tarihimizin önemli sîmalarından biridir. Tek mensur eseri olan *Fakrnâme*, Fatih Usluer tarafından yayına hazırlanmış ve 2015 yılında Revak Kitabevi tarafından neşredilmiştir. Virânî Abdal'ın hayatının, eserlerinin ve *Fakrnâme*'nin incelendiği Giriş bölümünden sonra, Alevî ve Bektaşî inancı ile Hurufiliğin bir arada işlendiği *Fakrnâme*'nin sadeleştirilmiş metni yer almaktadır. İkinci bölümde ise metnin transkripsiyonu bulunmaktadır. Eserde tasavvuf, tarikat erkânı ve hurufilik başlıkları altında pek çok konu işlenmiştir. Bunlardan bazılarını zikretmek gerekirse: Hakk'ın bilinmesi, Muhammed-Ali'nin hakikati, bir mürşide bağlanmanın gerekliliği, tâlîpte ve mürşidde olması ve olmaması gereken özellikler, tarikatın önemi, Fâtiha Sûresi'nin sırları, insan yüzündeki hatlar ve Kur'ân harflerinin bâtinî mânâları.

Alevîlik ve Bektaşîlik Sırlarını İfşâ Ediyorum: Son dönem Bektaşî babalarından Yusuf Fâhir Ataer'in (1891-1967), *Tarih Dünyası*, *Yeni Tarih Dünyası*, *Tarih Coğrafya Dünyası* dergileri ve *Son Havadis* gazetesinde neşrettiği yazı dizileri, Kahraman Özkök tarafından bir araya getirilerek yayına hazırlanmış ve 2016 senesinde Revak Kitabevi tarafından neşredilmiştir. Takdim kısmında, Yusuf Fâhir Baba'nın hayatına dair daha önce bilinmeyen pek çok ayrıntı yer almaktadır. Sonraki dört bölümde ise, tarih sırasına göre mezkûr yayınlarda neşredilmiş yüz on sekiz makale bulunmaktadır. Bu makalelerde; ilk dönem İslâm tarihi ve Kur'an-ı Kerîm ile alakalı tartışmalı mevzular, Ehlibeyt'in yaşadıkları, Şiîliğin ve Sünniliğin doğuşu, Anadolu Alevîliği, Alevîliğin kolları, usûlleri, erkân ve itikat farkları, Hacı Bektaş-ı Velî ve Yunus Emre hakkında yanlış bilinenler, Bektaşîlik hakkında yazılan kitapların tenkidi, Üsküdarlı Hâşim Baba'nın Bektaşîlik ve Anadolu Alevîliğindeki yerinin belgelerle ispatı, son dönem Bektaşî babaları ile diğer tarikat mensuplarından hâtıralar ve daha pek çok mesele ele alınmıştır. Çalışmanın Ekler bölümünde ise, bugüne kadar neşredilmemiş yirmi bir fotoğraf yer almaktadır.

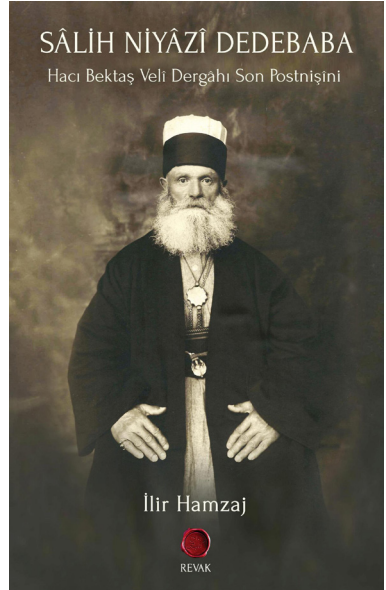
Fukarâ-yı Bektaşîyân: Fahri Maden'in arşiv belgeleri ışığında hazırladığı *Fukarâ-yı Bektaşîyân* adlı çalışma, 2017 yılında Revak Kitabevi tarafından neşredilmiştir. Beş bölümden oluşan eserde sırasıyla; Bektaşîliğin tarihî konumu, kültür tarihimizdeki yeri, Hüseyin Gâzi Tekkesi, Koyun Baba Tekkesi, Alevîlik ve Bektaşîlik'te Hızır inancı ve tekeleri ele alınmıştır. Ekler bölümünde ise, Sadrâzam Selim Sırrı Paşa'nın Bektaşîler hakkında II. Mahmud'a sunduğu rapor; Bektaşîliğin yasaklanması, Kıncı Baba ve diğer Bektaşîlerin idamına dâir II. Mahmud'un fermanı ve Bektaşîliğin yeniden devlet tarafından resmî olarak kabulüne dâir Bektaşî babalarının Meclis-i Meşâyih'e sundukları dilekçe yer almaktadır. Böylelikle Bektaşîlerin, Yavuz Sultan Selim'in tahsis ettiği vakıflar ile gördükleri iltifattan II. Mahmud'un Bektaşî kıyımlarına kadar olan serüvenleri, ayakta kalma çabaları, nüfuzları, dergâhlarının işlevleri, mensuplarının tavırları ve yaşadıkları irdelenmiştir.

Bektaşiliğin Bilinmeyenleri: Arzu Meral'in Bektaşî bir ailede yetişmiş Kahraman Özkök ile yaptığı söyleşi, 2018 yılında Revak Kitabevi tarafından neşredilmiştir. Kitap dört başlık altında yayına hazırlanmıştır: Tarihçe & Sosyoloji, İnanç & İtikad, Usûl & Erkân, Kisveler & Cihazlar. İlk bölümde, Bektaşiliğin zaman içinde nasıl teşekkül ettiği, Hz. Hünkâr, Balım Sultan, Sersem Ali Dede, Mehmed Ali Hilmi Dede gibi dönüm noktalarındaki mühim şahsiyetler ve Cumhuriyet sonrası gelişmeler ele alınmıştır. İkinci bölümde, Bektaşilerin en bariz itikadî özelliklerinden, diğer tarikatlerden farklılıklarından, ibadetlerinden ve şeriate yaklaşımlarından bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde, Bektaşilik usûl ve erkânının bilinmeyen yönleri ele alınmış, özellikle Mücerredlik mevzuunda son derece orijinal bilgiler nakledilmiştir. Son bölümde ise; tâc, mücerred fenâsî, arâkiye, teslim taşı, kanberkiye, palheng, cilbend, mengûş gibi Bektaşiliğin kendine özgü sembollerinden ve bunların temsil ettiği mânâlardan bahsedilerek, Bektaşiliğin bugüne kadar dile getirilmemiş çeşitli cepheleri ilk kez yazıya aktarılmıştır.

Sâlih Niyâzî Dede: İllir Hamzaj'ın Arnavutluk Arşiv Belgeleri'ne dayanarak hazırladığı *Sâlih Niyâzî Dede: Hacı Bektaş Veli Dergâhı Son Postnişini* adlı biyografi çalışması, 2019 yılında Revak Kitabevi tarafından neşredilmiştir. Bektaşiliğin özellikle Cumhuriyet sonrası tarihini doğru okuma noktasında son derece önemli bilgi ve belgeler ihtiva eden eserin, Kahraman Özkök tarafından kaleme alınan "Takdim" bölümü ayrıca ehemmiyet arz etmektedir. Zira bu bölümde, Cumhuriyet sonrasında Dedeabalık müessesesinin serencamı detaylarıyla anlatılmış ve mezkûr konudaki tartışmalara önemli bir kaynak oluşturulmuştur. İki bölümden oluşan çalışmanın, birinci bölümünde Sâlih Niyâzî Dede'nin hayatı anlatılırken; ikinci bölümde, Niyâzî Dede'den sonra Bektaşiliğin Arnavutluk, Türkiye ve Mısır'daki serüveni özetlenmiştir. Böylelikle tekke ve zâviyelerin kapatılması kanunundan sonra Hacı Bektaş Dergâhı'nda neler olduğu, Pîrevi'nin

son postnişîni Niyâzî Dede Baba'nın hizmetleri, Arnavutluk'ta Bektaşilik faaliyetleri, Bektaşî dergâhları ve mensuplarının karşılaştıkları zorluklar gibi pek çok konuya Arnavutluk arşiv belgeleri ışığında cevap verilmiştir. Çalışmanın ekler bölümünde ise, yirmi altı adet fotoğraf ve belge yer almaktadır.